

MUÂMELÂTTA
100
ANA TEMEL İLKE

المئة أصل في المعاملات

UBEYDULLAH ARSLAN
İSLAM DAVETÇİSİ

ÖNSÖZ

Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a, salât ve selâm Resûlullah'a olsun.

İslâm, ibadetleri düzenlediği gibi insanların alışveriş, borç, ortaklık, kira ve diğer malî ilişkilerini de şer'î ölçülere bağlamıştır. Müslümanın **kazancı helal, muamelesi adaletli ve akitleri haram unsurlardan uzak olmalıdır.**

Bu çalışma; muâmelât fıkhnının temel esaslarını **100 ana ilke** hâlinde, kısa izah, delil ve günlük hayattan örneklerle anlaşılır biçimde sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Maksadımız; helal ile haramı ayırmada temel ölçüleri öğrenmek ve çağdaş muameleleri **Kur'an ve sahih Sünnetin ölçüleriyle** değerlendirebilmektir.

Rabbimizden, bu çalışmayı bizler için faydalı, müminler için hayırlı ve bereketli kılmasını; helal kazançta sebat etmeyi, haramdan uzak durmayı hepimize nasip etmesini dileriz.

1

MUÂMELÂTTA ASIL OLAN MUBAHLİKTİR.

İZAH: Şeriatın yasakladığı bir unsur bulunmadıkça muâmelât ve akitlerde aslanan cevazdır.

DELİL: “Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır.” (Bakara, 2/275)

ÖRNEK: Yeni bir ödeme yöntemi, sırf eskiden bulunmadığı için haram sayılmaz; içeriği şer‘î ölçülerle değerlendirilir.

2

HELAL KAZANÇ MUÂMELÂTIN TEMEL ESASLARINDANDIR.

İZAH: Müslüman, kazancının hem kaynağının hem de elde ediliş yolunun helal olmasına dikkat eder.

DELİL: “Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin.” (Bakara, 2/172)

ÖRNEK: Kazancı yüksek olsa bile haram bir malın satışından elde edilen gelir helal kazanç olmaz.

3

İNSANLARIN MALLARINI BÂTIL YOLLARLA YEMEK HARAMDIR.

İZAH: Başkasının malı ancak meşru bir hak, akit veya izin sebebiyle alınabilir.

DELİL: “Mallarınızı aranızda bâtil yollarla yemeyin.” (Bakara, 2/188)

ÖRNEK: Sahte ürün satarak, verilmeyen bir hizmet için ücret alarak veya aldatma yoluyla para kazanmak bâtil kazançtır.

4

AKİTLERDE KARŞILIKLI RIZA ESASTIR.

İZAH: Ticaret ve diğer muameleler tarafların gerçek rızasına dayanmalı; zorlama ve haksız baskı bulunmamalıdır.

DELİL: “Ancak karşılıklı rızaya dayanan bir ticaret olması müstesna.” (Nisâ, 4/29)

ÖRNEK: Bir kimseyi baskı altında malını istemediği bir bedelle satmaya zorlamak rıza esasına aykırıdır.

5

MEŞRU AKİTLERE BAĞLI KALMAK GEREKİR.

İZAH: Şeriata uygun bir akit kurulduğunda taraflar üstlendikleri meşru yükümlülükleri yerine getirmelidir.

DELİL: “Ey iman edenler! Akitleri yerine getirin.” (Mâide, 5/1)

ÖRNEK: Satıcı ürünü kararlaştırılan nitelikte teslim etmeli; alıcı da üzerinde anlaşılan bedeli zamanında ödemelidir.

6

MUÂMELÂTIN HÜKÜMLERİ KİTAP VE SÜNNETİN ÖLÇÜLERİNE TÂBİDİR.

İZAH: Bir muamelenin helal veya haram oluşunda esas ölçü insanların alışkanlığı değil, şer‘î delillerdir.

DELİL: “Bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah’a ve Resûlüne götürün.” (Nisâ, 4/59)

ÖRNEK: Bir ticaret şeklinin toplumda yaygın olması, içinde faiz varsa onu helal hâle getirmez.

7

AKDİN HAKİKATİ, YALNIZ ADINA BAKILARAK DEĞİŞTİRİLMEZ.

İZAH: Muamelenin hükmü verilen isme değil, gerçekte içerdiği hak ve yükümlülöklere göre değerlendirilir.

DELİL: “Allah alışverişı helal, faizi haram kılmıştır.” (Bakara, 2/275)

ÖRNEK: Faizli bir borca “hizmet bedeli” denilmesi, gerçek mahiyeti faiz ise hükmünü değıştirmez.

8

MUAMELELERDE MAKSAT VE MÂNALAR DİKKATE ALINIR.

İZAH: Akitlerin değerlendirilmesinde görünüşün yanında tarafların gerçek maksadı ve işlemin mahiyeti de dikkate alınır.

DELİL: “Ameller ancak niyetlere göredir.” (Buhârî, 1; Müslim, 1907)

ÖRNEK: Görünüşte satış yapıp gerçekte faizli borç vermek amaçlanıyorsa yalnız “satış” adı yeterli olmaz.

9

HARAMA GÖTÜREN YOLLARDAN SAKINILIR.

İZAH: Aslen meşru olan bir işlem, harama ulaşmanın doğrudan vasıtası hâline getirilmemelidir.

DELİL: “Günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın.” (Mâide, 5/2)

ÖRNEK: Haram olduğu bilinen bir faaliyetin gerçekleştirilmesine doğrudan hizmet eden bir işlemde sakınılır.

10

MUÂMELÂTTA ADALET TEMEL ESASTIR.

İZAH: Taraflardan birinin hakkını haksız biçimde çiğneyen ve zulme yol açan muamele meşru kabul edilmez.

DELİL: “Şüphesiz Allah adaleti ve iyiliği emreder.” (Nahl, 16/90)

ÖRNEK: Bir tarafın bilgisizliğinden yararlanıp hakkı olmayan bir bedeli ona yüklemek adalet esasına aykırıdır.

11

AKDİN TARAFLARI AKİT YAPMAYA EHİL OLMALIDIR.

- İZAH:** Akit yapan kimsenin yaptığı işlemi anlayabilecek ve malsı üzerinde tasarruf edebilecek ehliyetle sahip olması gerekir.
- DELİL:** “Allah’ın geçiminize dayanak kıldığı mallarınızı akli ermezlere vermeyin.” (Nisâ, 4/5)
- ÖRNEK:** Malî tasarrufun sonucunu kavrayamayacak kişinin malının korunması için onun adına yetkili velisi işlem yapar.

12

ZORLAMA ALTINDA YAPILAN AKİTTE GERÇEK RIZA ARANIR.

- İZAH:** Meşru bir muamele tarafların serbest iradesine dayanmalı, haksız zorlama rızanın yerine geçmemelidir.
- DELİL:** “Ancak karşılıklı rızaya dayanan bir ticaret olması müstesna.” (Nisâ, 4/29)
- ÖRNEK:** Bir kimsenin tehdit edilerek malını istemediği bir bedelle satmaya mecbur bırakılması gerçek rıza değildir.

13

AKDİN KONUSU MEŞRU OLMALIDIR.

- İZAH:** Şeriatın haram kıldığı bir mal veya menfaat, meşru bir ticaret akdinin konusu yapılamaz.
- DELİL:** “Allah ve Resûlü içkinin, leşin, domuzun ve putların satışını haram kılmıştır.” (Buhârî, 2236; Müslim, 1581)
- ÖRNEK:** Haram bir ürünün satışı, alıcı ve satıcı razı olsa bile meşru bir alışveriş hâline gelmez.

14

AKDİN KONUSU TARAFLARCA BİLİNMELEDİR.

- İZAH:** Satılan mal veya sunulan menfaat, anlaşmazlığı önleyecek ölçüde açık ve belirli olmalıdır.
- DELİL:** Resûlullah ﷺ garar satışını yasakladı. (Müslim, 1513)
- ÖRNEK:** İçeriği ve temel özellikleri açıklanmadan “kutudan ne çıkarsa” şeklinde mal satmak ciddi belirsizlik içerir.

15

BEDEL AÇIK VE BİLİNİR OLMALIDIR.

- İZAH:** Tarafların ne kadar ödeme yapılacağını bilmesi, ihtilaf ve haksızlığın önlenmesi için gereklidir.
- DELİL:** “Ölçtüğünüz zaman ölçüyü tam yapın, doğru terazi ile tartın.” (İsrâ, 17/35)
- ÖRNEK:** Bir ürün “sonra uygun bir fiyat belirleriz” denilerek bedeli belirsiz bırakılarak satılmamalıdır.

16

VADE AÇIKÇA BELİRLENMELİDİR.

- İZAH:** Vadeli borç ve akitlerde ödeme veya teslim zamanı taraflarca açıkça bilinmelidir.
- DELİL:** “Belirlenmiş bir süre için birbirinize borçlandığınız zaman onu yazın.” (Bakara, 2/282)
- ÖRNEK:** “Param olduğunda öderim” yerine ödeme için açık ve bilinen bir tarih belirlenir.

17

MEŞRU ŞARTLARA RİAYET EDİLİR.

- İZAH:** Akde konulan ve şeriata aykırı olmayan şartlar tarafları bağlar ve yerine getirilir.
- DELİL:** “Ey iman edenler! Akitleri yerine getirin.” (Mâide, 5/1)
- ÖRNEK:** Satışta ürünün belirli bir tarihte teslim edilmesi şart koşulmuşsa satıcı bu meşru şarta uyar.

18

HARAMI HELAL VEYA HELALİ HARAM KILAN ŞART GEÇERLİ DEĞİLDİR.

- İZAH:** Tarafların anlaşması, Allah’ın haram kıldığını helal veya helal kıldığını haram hâle getiremez.
- DELİL:** “Allah’ın Kitabında bulunmayan her şart, yüz şart olsa bile bâtıldır.” (Buhârî, 2561; Müslim, 1504)
- ÖRNEK:** Tarafların karşılıklı razı olması, faiz şartını meşru hâle getirmez.

19

ŞERİATA AYKIRI OLMAYAN ÖRF MUÂMELÂTTA DİKKATE ALINIR.

- İZAH:** Naslara aykırı olmayan yerleşik ticari uygulamalar, akdin anlaşılması ve uygulanmasında dikkate alınabilir.
- DELİL:** “Affı benimse, örfü emret ve cahillerden yüz çevir.” (A‘râf, 7/199)
- ÖRNEK:** Bir bölgede teslimat ücretinin kime ait olduğu herkesçe bilinen bir ticari örfle belirlenmişse akitte buna itibar edilebilir.

20

ANLAŞMAZLIĞI ÖNLEYECEK AÇIKLIK GÖZETİLİR.

- İZAH:** Mal, bedel, süre ve yükümlülükler ihtilafa yol açmayacak ölçüde açık şekilde belirlenmelidir.
- DELİL:** Resûlullah ﷺ garar satışını yasakladı. (Müslim, 1513)
- ÖRNEK:** İnternette verilen siparişte ürünün niteliği, fiyatı, teslim şekli ve süresi açıkça belirtilir.

21

SATILAN MAL HELAL OLMALIDIR.

İZAH: Şeriatın kullanılmasını ve ticaretini haram kıldığı şeyler alışverişe konu edilmemelidir.

DELİL: “Allah ve Resûlü içkinin, leşin, domuzun ve putların satışını haram kılmıştır.” (Buhârî, 2236; Müslim, 1581)

ÖRNEK: Alıcı ve satıcı razı olsa bile içki ticareti meşru bir kazanç yolu olmaz.

22

SATICI SATMAYA YETKİLİ OLDUĞU MALI SATMALIDIR.

İZAH: Kişi başkasının malını onun izni veya geçerli bir yetkisi olmadan satamaz.

DELİL: “Mallarınızı aranızda bâtil yollarla yemeyin; ancak karşılıklı rızaya dayanan ticaret başka.” (Nisâ, 4/29)

ÖRNEK: Bir kimsenin arkadaşına ait telefonu sahibinden izin almadan satışa çıkarması doğru değildir.

23

SAHİP OLUNMAYAN MALIN SATIŞINDA ŞER'Î ŞARTLAR GÖZETİLİR.

İZAH: Kişi mülkiyetinde veya yetkisinde bulunmayan belirli bir malı, şer'î bir akit türüne dayanmadan satmamalıdır.

DELİL: “Yanında olmayan şeyi satma.” (Ebû Dâvûd, 3503; Tirmizî, 1232 — Elbânî: Sahih)

ÖRNEK: Satıcı, kendisine ait olmayan belirli bir ürünü önce kesin olarak satıp daha sonra piyasadan temin etmeye çalışmamalıdır.

24

TESLİMİNE GÜÇ YETİRİLEMİYEN ŞEY SATILMAZ.

İZAH: Satıcının alıcıya teslim etmesi ciddi biçimde belirsiz olan malın satışı garara yol açar.

DELİL: Resûlullah ﷺ garar satışını yasakladı. (Müslim, 1513)

ÖRNEK: Kaçmış ve bulunup teslim edilip edilmeyeceği bilinmeyen bir hayvanın satılması bu esasa aykırıdır.

25

MALIN TEMEL ÖZELLİKLERİ ALICIDAN GİZLENMEZ.

İZAH: Alıcının kararını etkileyen önemli nitelikler doğru ve açık biçimde bildirilmelidir.

DELİL: “Eğer doğru söyler ve açıklarlarsa alışverişleri bereketlendirilir; gizler ve yalan söylerlerse bereketi silinir.” (Buhârî, 2079; Müslim, 1532)

ÖRNEK: İkinci el bir aracın ağır hasar geçmişini bilerek alıcıdan gizlemek bu esasa aykırıdır.

26

MALIN KUSURUNU GİZLEMEK HARAMDIR.

İZAH: Satıcı, malın değerini veya kullanımını etkileyen bildiği kusurları alıcıdan gizlememelidir.

DELİL: “Bizi aldatan bizden değildir.” (Müslim, 101)

ÖRNEK: Arızalı bir telefonu sağlam gibi göstererek arızasını söylemeden satmak caiz değildir.

27

SATICI VE ALICI DOĞRU BİLGİ VERMELİDİR.

İZAH: Taraflar alışverişi etkileyen hususlarda yalan söylememeli ve gerçeği carptmamalıdır.

DELİL: “Doğru söyler ve açıklarlarsa alışverişleri bereketlendirilir.” (Buhârî, 2079; Müslim, 1532)

ÖRNEK: Satıcının ürünün özelliklerini abartması veya alıcının ödeme durumuyla ilgili bilerek yalan söylemesi doğru değildir.

28

ALDATMA VE HİLE HARAMDIR.

İZAH: Ticarete karşı tarafı yanıltarak onun malını veya hakkını elde etmek meşru değildir.

DELİL: “Bizi aldatan bizden değildir.” (Müslim, 101)

ÖRNEK: Kalitesiz ürünü ambalaj veya yanıltıcı tanıtımla kaliteli ürünmüş gibi satmak hiledir.

29

ÖLÇÜ VE TARTIDA EKSİLTMEK HARAMDIR.

İZAH: Satıcı, üzerinde anlaşılan miktarı eksiksiz vermeli ve ölçüde haksız kazanç sağlamamalıdır.

DELİL: “Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline!” (Mutaffifîn, 83/1)

ÖRNEK: Bir kilogram diye satılan ürünün tartısını bilerek eksik vermek haram kazançtır.

30

ALICININ ŞER'Î MUHAYYERLİK HAKLARI KORUNUR.

İZAH: Şeriatın veya geçerli akdin tanıdığı tercih ve cayma hakları hileyle ortadan kaldırılamaz.

DELİL: “Alıcı ile satıcı ayrılmadıkları sürece muhayyerdirler.” (Buhârî, 2110; Müslim, 1531)

ÖRNEK: Satın alınan malda önceden bilinmeyen ciddi bir kusur ortaya çıkarsa alıcının ilgili şer'î hakkı gözetilir.

31

RİBÂ BÜTÜN ÇEŞİTLERİYLE HARAMDIR.

İZAH: Şeriatın ribâa saydığı fazlalık ve işlemler, tarafların rızası bulunsa dahi meşru olmaz.

DELİL: “Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır.” (Bakara, 2/275)

ÖRNEK: Verilen 100.000 TL borcun, sırf süre karşılığında 120.000 TL olarak geri ödenmesini şart koşturmak faizdir.

32

RİBÂ İSİM DEĞİŞTİRMEKLE HELAL OLMAZ.

İZAH: Bir işlemin hükmü adına değil hakikatine göre belirlenir; faiz farklı isimler verilerek meşrulaştırılamaz.

DELİL: “Eğer tövbe ederseniz ana paralarınız sizindir. Böylece ne zulmedersiniz ne de zulme uğrarsınız.” (Bakara, 2/279)

ÖRNEK: Borca eklenen faiz, gerçekte borcun karşılığıysa ona “finansman bedeli” denilmesi hükmünü değiştirmez.

33

BORÇTA ŞART KOŞULAN MENFAATTEN SAKINILIR.

İZAH: Borç verenin borç sebebiyle kendisine şart koştuğu maddî menfaat, ribâ hükmüne girebilir.

DELİL: “Eğer tövbe ederseniz ana paralarınız sizindir.” (Bakara, 2/279)

ÖRNEK: “Sana bu parayı borç veririm; karşılığında bana ücretsiz hizmet edeceksin” diye şart koşturmak caiz değildir.

34

RİBEVÎ MALLARIN DEĞİŞİMİNDE ŞER’Î ŞARTLAR GÖZETİLİR.

İZAH: Altın, gümüş ve ribevî hükümlerinin geçerli olduğu malların değişiminde ilgili eşitlik ve kabz hükümlerine uyulur.

DELİL: “Altın altınla, gümüş gümüşle... misli misline ve peşin olarak değiştirilir.” (Müslim, 1587)

ÖRNEK: Altının altınla değişiminde aynı cins olmaları hâlinde fazlalık şart koşulmaz ve karşılıklı teslim gözetilir.

35

AYNI CİNS RİBEVÎ MALLARIN DEĞİŞİMİNDE EŞİTLİK GÖZETİLİR.

İZAH: Aynı cinsten ribevî mallar birbirleriyle değiştirilirken bir taraf lehine miktar fazlalığı yapılamaz.

DELİL: “Altını altınla ancak misli misline satın; birini diğerinden fazla vermeyin.” (Buhârî, 2177; Müslim, 1584)

ÖRNEK: 10 gram altını aynı ayardaki 12 gram altın karşılığında değiştirmek, sırf kalite veya işçilik gerekçesiyle fazlalık şart koşularak yapılamaz.

36**SARF İŞLEMİNDE KARŞILIKLI KABZ GÖZETİLİR.**

İZAH: Para ve para hükmündeki farklı cinslerin değişiminde bedellerin akit meclisinde karşılıklı teslimi gerekir.

DELİL: “Cinsler farklı olursa, peşin olmak şartıyla dilediğiniz gibi satın.” (Müslim, 1587)

ÖRNEK: Türk lirası dolarla değiştirilirken bedellerden birinin teslimi ileri bir tarihe bırakılmaz.

37**BORCUN ASLI KORUNUR, HAKSIZ FAZLALIK TALEP EDİLMEZ.**

İZAH: Alacaklı, borç sebebiyle ana parasının üzerinde ribâ niteliğinde şartlı bir fazlalık isteyemez.

DELİL: “Tövbe ederseniz ana paralarınız sizindir. Ne zulmedersiniz ne de zulme uğrarsınız.” (Bakara, 2/279)

ÖRNEK: 50.000 TL borç veren kişi, vade karşılığında 55.000 TL geri ödeme şartı koyamaz.

38**DARLIK İÇİNDEKİ BORÇLUYA MÜHLET VERİLİR.**

İZAH: Gerçekten ödeme güçlüğü yaşayan borçluya imkân buluncaya kadar kolaylık gösterilmesi emredilmiştir.

DELİL: “Eğer borçlu darlık içindeyse eli genişleyinceye kadar ona mühlet verin.” (Bakara, 2/280)

ÖRNEK: Borcunu gerçekten ödeyemeyen kimseye sırf geciktiği için yeni bir faiz yüklemek yerine mühlet verilir.

39**BORÇLARIN YAZILMASI HAKLARIN KORUNMASINA VESİLEDİR.**

İZAH: Vadeli borcun miktarının, süresinin ve taraflarının kayıt altına alınması ihtilafı önlemeye yardımcı olur.

DELİL: “Belirlenmiş bir süre için birbirinize borçlandığınız zaman onu yazın.” (Bakara, 2/282)

ÖRNEK: İki kişi arasındaki vadeli borcun miktarı ve ödeme tarihi yazılı olarak kayıt altına alınır.

40**ÖDEME GÜCÜ OLDUĞU HÂLDE BORCU GECİKTİRMEK ZULÜMDÜR.**

İZAH: Borcunu ödeme imkânı bulunan kimsenin hak sahibini sebepsiz yere bekletmesi caiz değildir.

DELİL: “Zengin kimsenin borcunu geciktirmesi zulümdür.” (Buhârî, 2400; Müslim, 1564)

ÖRNEK: Parası bulunduğu hâlde vadesi gelen borcunu keyfî olarak aylarca ödemeyen kişi alacaklıya zulmetmiş olur.

41

AŞIRI GARAR İÇEREN AKİTLERDEN KAÇINILIR.**İZAH:**

Sonucu veya temel unsurları ciddi biçimde belirsiz olan akitler tarafları haksız risk ve ihtilafa sürükler.

DELİL:

Resûlullah ﷺ garar satışını yasakladı. (Müslim, 1513)

ÖRNEK:

İçinde ne olduğu bilinmeyen kapalı bir paketi, içinden değerli bir şey çıkma ihtimali üzerine yüksek bedelle satmak garar içerir.

42

AKDİ BELİRSİZLEŞTİREN CEHÂLET GİDERİLİR.**İZAH:**

Mal, bedel, miktar veya temel şartlardaki ciddi bilinmezlik akitten önce açıklığa kavuşturulmalıdır.

DELİL:

“Ölçtüğünüz zaman ölçüyü tam yapın, doğru terazi ile tartın.” (İsrâ, 17/35)

ÖRNEK:

Miktarı belirtilmeden ‘depodaki ürünlerin bir kısmını sana sattım’ şeklinde belirsiz satış yapılmaz.

43

KUMAR VE BAHİS YOLUYLA MAL KAZANMAK HARAMDIR.**İZAH:**

Tarafların malını şansa bağlayarak birinin kazancı diğerinin kaybı üzerine kurulan kumar yasaktır.

DELİL:

“İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının.” (Mâide, 5/90)

ÖRNEK:

Para yatırıp maç sonucunu doğru tahmin edenlerin diğerlerinin parasını kazandığı bahis işlemi haramdır.

44

KAZANCI SİRF ŞANSA BAĞLAYAN KUMAR MAHİYETİNDEKİ İŞLEMLERDEN SAKINILIR.**İZAH:**

Ticaret görüntüsü altında olsa bile esasen para kaybetme veya kazanmayı tesadüfe bağlayan işlem kumar hükmüne girebilir.

DELİL:

“Şeytan, içki ve kumar yoluyla aranızda düşmanlık ve kin sokmak ister.” (Mâide, 5/91)

ÖRNEK:

Ücret ödeyerek tamamen şansa dayalı çekilişten para veya ödül kazanmayı hedefleyen sistemler bu ölçüyle değerlendirilir.

45

TESLİMİ CİDDİ ŞEKİLDE BELİRSİZ OLAN MAL SATILMAZ.**İZAH:**

Satıcının teslim edip edemeyeceği bilinmeyen bir malı satması aşırı garar doğurur.

DELİL:

Resûlullah ﷺ garar satışını yasakladı. (Müslim, 1513)

ÖRNEK:

Denizde henüz yakalanmamış belirli bir balığı, yakalanacağı garanti edilmeden satmak bu esasa aykırıdır.

46

HARAM MALIN ALIM SATIMI CAİZ DEĞİLDİR.

- İZAH:** Şeriatın haram kıldığı malların alınıp satılması, üzerinde nüfuz tasarrufu mümkün olsa dahi meşru değildir.
- DELİL:** “Allah size ancak ölü hayvanı, kanı, domuz etini ve Allah’tan başkası adına kesileni haram kıldı.” (Mâide, 5/3)
- ÖRNEK:** Domuz eti, içki, uyuşturucu madde gibi haram kılınan malların alım satımı caiz değildir.

47

FAİZLİ İŞLEMLERE VESİLE OLMAK DA HARAMDIR.

- İZAH:** Ribâ içeren işlemlere doğrudan katılmak haram olduğu gibi, onlara aracılık etmek ve kolaylaştırmak da haramdır.
- DELİL:** “Günah ve düşmanlıkta yardımlaşmayın.” (Mâide, 5/2)
- ÖRNEK:** Faizli krediye aracılık yapmak, faizli işlem için kefil olmak veya bu işlemleri kolaylaştıracak hizmet sunmak caiz değildir.

48

ALIM SATIMDA HARAM VE MEŞRÛ OLAN AYIRT EDİLİR.

- İZAH:** Müslüman, alışveriş yaparken malın ve işlemin şer’î hükmünü araştırmalı; helal olanla yetinmelidir.
- DELİL:** “Ey iman edenler! Allah’ın size helal kıldığı temiz rızıklardan yiye.” (Bakara, 2/172)
- ÖRNEK:** Geliri haram yollardan elde edilen malları (hırsızlık, rüşvet, kumar vb.) bilerek satın almak doğru değildir.

49

İHTİKÂR (STOKÇULUK) HARAMDIR.

- İZAH:** İnsanların ihtiyacı olan malları, fiyatları yükselsin diye depolayıp piyasaya arz etmemek haramdır.
- DELİL:** “Kim, Müslümanların ihtiyacı olan bir malı kırk gün elinde tutarsa, Allah onunla kıyamet günü ortaklık kurmaz.” (Müslim, 1605)
- ÖRNEK:** Temel gıda maddelerini yapay olarak stoklayıp fiyatların artmasını beklemek ihtikârdır.

50

PAZARDA HAKSIZ REKABET VE FİYAT ARTIRMAK HARAMDIR.

- İZAH:** Piyasayı manipüle ederek fiyatları yapay şekilde yükseltmek, başkalarının ticaretine zarar vermek doğru değildir.
- DELİL:** “Size zarar vermeyecek şekilde zarar vermeyin.” (İbn Mâce, 2340 — Elbânî: Sahih)
- ÖRNEK:** Başka satıcıların malını piyasadan toplayıp fiyatları yükseltmek veya alıcıyı yanıltıcı yollarla fiyat artırmak caiz değildir.

51

ÖLÇÜ VE TARTIDA DOĞRULUK ESASTIR.

- İZAH:** Alım satımda ölçü ve tartıda hile yapmak büyük günahdır; tam ve doğru ölçmek emredilmiştir.
- DELİL:** “Ölçtüğünüz zaman ölçüyü tam yapın, doğru terazi ile tartın.” (İsrâ, 17/35)
- ÖRNEK:** Mal alıp satarken tartıda eksik tartmak veya ölçüde noksanlık yapmak bu ilkeye aykırıdır.

52

ALDATMA, HİLE VE AYIP GİZLEMEN HARAMDIR.

- İZAH:** Malın ayıbını gizlemek, alıcıyı aldatmak ve hile yapmak caiz değildir.
- DELİL:** “Bizi aldatan bizden değildir.” (Müslim, 102)
- ÖRNEK:** Arızalı bir malı sağlam gibi göstermek veya malın kusurunu gizleyerek satmak haramdır.

53

FİYAT ARTIRMA KONUSUNDA PİYASAYI MANİPÜLE ETMEK HARAMDIR.

- İZAH:** Başkasının malını satın alacağı sırada fiyat artırmak, piyasayı bozmak ve alım satımı baltalamak caiz değildir.
- DELİL:** “Biriniz, diğer birinin satışı üzerine teklif vermesin.” (Buhârî, 2152; Müslim, 1412)
- ÖRNEK:** Bir kimsenin malı belirli bir bedelle satılırken, başkalarının teklifini bozmak için sırf fiyat yükseltmek haramdır.

54

HELAL KAZANMAK İÇİN ÇALIŞMAK VE TİCARET ETMEK TEŞVİK EDİLMİŞTİR.

- İZAH:** Helal rızık için çalışmak, ticaret yapmak ve dünya işlerinde gayret göstermek meşru ve faziletlidir.
- DELİL:** “Namaz kılınınca yeryüzüne dağılın ve Allah’ın lütfundan nasibinizi arayın.” (Cuma, 62/10)
- ÖRNEK:** Helal imkânlarla ticaret yapmak, çalışarak ailesinin geçimini sağlamak övgüye değer bir davranıştır.

55

ÇALIŞANIN ÜCRETİ ALIN TERİ KURUMADAN VERİLİR.

- İZAH:** Başkasını çalıştıran, işçinin ücretini geciktirmeden ve hakkını tam olarak ödemelidir.
- DELİL:** “İşçinin ücretini alın teri kurumadan verin.” (İbn Mâce, 2443 — Elbânî: Sahih)
- ÖRNEK:** İşçi veya çalışanın hakkı olan ücret zamanında ve eksiksiz olarak ödenir; haksız yere bekletilmez.

56

İNSANLARA ZARAR VEREN İHTİKÂRDAN SAKINILIR.**İZAH:**

İnsanların ihtiyaç duyduğu malları fiyat yükseltmek amacıyla piyasadan çekerek sıkıntıya sebep olmak yasaktır.

DELİL:

“İhtikâr yapan ancak günahkârdır.” (Müslim, 1605)

ÖRNEK:

Temel ihtiyaç maddelerini fiyatların yükselmesini bekleyerek piyasaya sürmemek ihtikâr kapsamına girebilir.

57

PİYASAYA GELEN KİMSENİN BİLGİSİZLİĞİNDEN HAKSIZ YARARLANILMAZ.**İZAH:**

Piyasa fiyatını bilmeyen satıcının bilgisizliği kullanılarak ona haksızlık yapılmamalıdır.

DELİL:

“Satış için mal getirenleri yolda karşılamayın.” (Buhârî, 2165; Müslim, 1517)

ÖRNEK:

Şehre mal getiren üreticinin piyasa fiyatını bilmemesinden yararlanıp malını gerçek değerinin çok altında almaya çalışmak doğru değildir.

58

BAŞKASININ SATIŞINI BOZARAK KENDİ SATIŞINI GERÇEKLEŞTİRMeye ÇALIŞILMAZ.**İZAH:**

Müslüman, gerçekleşmekte olan meşru bir alışverişi bozup müşteriye kendisine çekmeye çalışmamalıdır.

DELİL:

“Biriniz kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın.” (Buhârî, 2140; Müslim, 1412)

ÖRNEK:

Satıcıyla alıcı anlaşmışken araya girip “ondan alma, aynı malı sana daha ucuza veririm” diyerek anlaşmayı bozmaya çalışılmaz.

59

TİCARETTE KOLAYLIK VE MÜSAMAHA GÖZETİLİR.**İZAH:**

Satarken, satın alırken ve alacağını isterken insanlara kolay davranmak güzel ahlâktandır.

DELİL:

“Satarken, satın alırken ve alacağını isterken kolaylık gösteren kimseye Allah rahmet etsin.” (Buhârî, 2076)

ÖRNEK:

Küçük bir gecikme veya kolayca çözülebilecek bir mesele sebebiyle müşteriye gereksiz zorluk çıkarmamak bu ahlâktandır.

60

KAZANÇ HIRSI KUL HAKKINI ÇİĞNEMEYE GEREKÇE OLAMAZ.**İZAH:**

Daha fazla kazanç elde etmek, başkasının malını haksız şekilde almaya veya hakkını eksiltmeye izin vermez.

DELİL:

“Mallarınızı aranızda bâtil yollarla yemeyin.” (Bakara, 2/188)

ÖRNEK:

Daha fazla kâr etmek için müşteriye yalan söylemek, çalışanının ücretini eksiltmek veya başkasının hakkını gasp etmek haramdır.

61

KİRA AKDİNDE MENFAAT AÇIKÇA BİLİNMEİDİR.

- İZAH:** Kiralanan maldan veya hizmetten elde edilecek menfaat, anlaşmazlığı önleyecek ölçüde belirli olmalıdır.
- DELİL:** Resûlullah ﷺ garar satışını yasakladı. (Müslim, 1513)
- ÖRNEK:** Bir araç kiralanırken kullanım süresi ve hangi aracın kiralandığı açıkça belirlenir.

62

KİRA BEDELİ VE SÜRESİ BELİRLENMEİDİR.

- İZAH:** Kiralamada ödenecek ücret ile menfaatten yararlanılacak süre taraflarca bilinmelidir.
- DELİL:** “Onları ücretle çalıştırırsan, ücretlerini kendilerine ver.” (Talâk, 65/6)
- ÖRNEK:** Bir ev “bir süre otur, sonra ücretini belirleriz” denilerek belirsiz bedel ve süreyle kiraya verilmez.

63

KİRALANAN ŞEY MEŞRU BİR MENFAAT İÇİN KULLANILMALIDIR.

- İZAH:** Bir malın kiralanması, haram bir işi gerçekleştirmek veya harama yardım etmek amacıyla olmamalıdır.
- DELİL:** “Günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın.” (Mâide, 5/2)
- ÖRNEK:** Bir iş yerini açıkça haram bir faaliyetin yürütülmesi amacıyla kiraya vermek caiz değildir.

64

VEKİL KENDİSİNE VERİLEN YETKİNİN SINIRLARINI AŞAMAZ.

- İZAH:** Başkası adına işlem yapan vekil, kendisine verilen izin ve belirlenen sınırlar içerisinde hareket etmelidir.
- DELİL:** “Şüphesiz Allah size emanetleri ehline vermenizi emreder.” (Nisâ, 4/58)
- ÖRNEK:** Bir malı en az 100.000 TL'ye satması için yetkilendirilen vekil, sahibinin izni olmadan onu 80.000 TL'ye satmamalıdır.

65

VEKÂLET GÜVEN VE İZİN ESASINA DAYANIR.

- İZAH:** Vekil, temsil ettiği kişinin hakkını korumalı ve yetkisini kendi menfaati için kötüye kullanmamalıdır.
- DELİL:** “Emanet edilen kimse emanetini yerine getirsin ve Rabbi Allah'tan sakınsın.” (Bakara, 2/283)
- ÖRNEK:** Başkası adına ürün satın alan vekilin, gizlice satıcıdan kendisine komisyon alması ve bunu mal sahibinden saklaması doğru değildir.

66

EMANETÇİ, KUSURU VEYA HADDİ AŞMASI OLMADIKÇA TAZMİNLE YÜKÜMLÜ TUTULMAZ.**İZAH:**

Emaneti meşru şekilde koruyan kimse, kendi kusuru bulunmadan meydana gelen zarardan sorumlu tutulmaz.

DELİL:

“Emanet edilen kimse emanetini yerine getirsin ve Rabbi Allah’tan sakınsın.” (Bakara, 2/283)

ÖRNEK:

Gereken bütün tedbirleri aldığı hâlde hırsızlık sonucu emanet malı kaybeden kimse, kusuru yoksa zararı üstlenmez.

67

EMANET SAHİBİNE TESLİM EDİLİR.**İZAH:**

Başkasına ait mal, para veya hak korunmalı ve zamanı geldiğinde sahibine eksiksiz verilmelidir.

DELİL:

“Allah size emanetleri mutlaka ehline vermenizi emreder.” (Nisâ, 4/58)

ÖRNEK:

Korunması için bırakılan para, sahibi istediğinde eksiltilmeden kendisine teslim edilir.

68

KEFALET HAKLARIN GÜVENCE ALTINA ALINMASI İÇİN MEŞRUDUR.**İZAH:**

Bir kimsenin borç veya yükümlülüğüne kefil olunarak hak sahibinin alacağı güvence altına alınabilir.

DELİL:

“Ben onun getirilmesine kefilim.” (Yûsuf, 12/72)

ÖRNEK:

Borç veren, alacağının korunması için borçludan güvenilir bir kefil göstermesini isteyebilir.

69

REHİN, ALACAĞIN KORUNMASI İÇİN MEŞRU BİR TEMİNATTIR.**İZAH:**

Borcun ödenmesini güvence altına almak amacıyla değeri olan bir mal rehin olarak tutulabilir.

DELİL:

“Yolculukta olur da bir kâtip bulamazsanız, alınmış rehinler yeterlidir.” (Bakara, 2/283)

ÖRNEK:

Vadeli bir borca karşılık tarafların rızasıyla değerli bir malın rehin bırakılması caizdir.

70

BAŞKASININ MALINDA İZİNSİZ TASARRUF EDİLMEZ.**İZAH:**

Bir kimsenin malı üzerinde onun izni veya geçerli bir şer’î yetki bulunmadan işlem yapılamaz.

DELİL:

“Mallarınızı aranızda bâtıl yollarla yemeyin.” (Nisâ, 4/29)

ÖRNEK:

Başkasının aracını sahibinden izin almadan kiraya vermek veya satmak caiz değildir.

71

ORTAKLIK KARŞILIKLI RIZA VE AÇIKLIK ÜZERİNE KURULUR.**İZAH:**

Ortakların sermaye, iş ve temel şartları bilerek ve razı olarak ortaklığa girmeleri gerekir.

DELİL:

“Ancak karşılıklı rızaya dayanan bir ticaret olması müstesna.” (Nisâ, 4/29)

ÖRNEK:

İki kişi iş kurarken kimin ne kadar sermaye koyacağı ve görevlerinin ne olacağı açıkça belirlenir.

72

ORTAKLIKTA SERMAYE VE TARAFLARIN HAKLARI BİLİNMEİDİR.**İZAH:**

Her ortağın koyduğu sermaye ile ortaklıktan doğan temel hak ve yükümlülükleri açık olmalıdır.

DELİL:

“Belirlenmiş bir süre için birbirinize borçlandığınız zaman onu yazın.” (Bakara, 2/282)

ÖRNEK:

Biri 100.000 TL, diğeri 200.000 TL sermaye koyuyorsa bu miktarlar kayıt altına alınır.

73

KÂRIN PAYLAŞIM ŞEKLİ ÖNCEDEN BELİRLENMEİDİR.**İZAH:**

Ortakların elde edilecek gerçek kârdan hangi oranlarda pay alacakları akit kurulurken bilinmelidir.

DELİL:

“Ey iman edenler! Akitleri yerine getirin.” (Mâide, 5/1)

ÖRNEK:

Ortaklar gerçek kârın %40'ının birine, %60'ının diğesine ait olacağını önceden kararlaştırabilir.

74

ORTAKLIK KÂRI MAKTU VE GARANTİ EDİLMİŞ BİR MİKTAR OLARAK BELİRLENMEZ.**İZAH:**

Ortaklardan birine gerçek kârdan bağımsız, kesin bir para miktarının kâr olarak garanti edilmesi ortaklığın mahiyetine aykırıdır.

DELİL:

“Mallarınızı aranızda bâtıl yollarla yemeyin.” (Nisâ, 4/29)

ÖRNEK:

“İş kâr etsin veya etmesin, sana her ay kesin 20.000 TL kâr vereceğim” şeklinde ortaklık kurulmaz.

75

SERMAYE SAHİBİNE RİSKSİZ VE GARANTİLİ TİCARİ KAZANÇ ŞART KOŞULMAZ.**İZAH:**

Ticari ortaklıkta kazanç ihtimali bulunduğu gibi sermayenin meşru ticari riski de vardır; kâr mutlak biçimde garanti edilemez.

DELİL:

“Kazanç, sorumluluk karşılığındadır.”
(Tirmizî, 1285; Ebû Dâvûd, 3508 — Elbânî: Hasen)

ÖRNEK:

Bir ortak, sermayesinin hiçbir şartta zarar etmeyeceğini ve ayrıca kesin kâr alacağını şart koşamaz.

76

KAZANÇ, ÜSTLENİLEN SORUMLULUK VE RİSKLE İLİŞKİLİDİR.**İZAH:**

Meşru ticari kazanç, mal veya sermayeye ilişkin sorumluluk ve ticari riskten tamamen ayrıdır.

DELİL:

“Kazanç, sorumluluk karşılığıdır.”
(Tirmizî, 1285; Ebû Dâvûd, 3508 — Elbânî: Hasen)

ÖRNEK:

Bir kimsenin hiçbir ticari sorumluluk üstlenmeden sermayesine kesin ve garantili kazanç şart koşması doğru değildir.

77

ZARAR HAKSIZ BİÇİMDE YALNIZ BİR ORTAĞIN ÜZERİNE YÜKLENMEZ.**İZAH:**

Ortaklıkta gerçek ticari zarar, ortaklığın türüne ve sermaye paylarına ilişkin şer‘î hükümlere göre karşılanır.

DELİL:

“Ne zulmedersiniz ne de zulme uğrarsınız.” (Bakara, 2/279)

ÖRNEK:

İki sermaye ortağından birine “bütün zarar yalnız sana ait olacak” şeklinde haksız bir şart konulmaz.

78

MUDÂRABE VE ORTAKLIKTA GÜVEN ESASTIR.**İZAH:**

Sermayeyi veya ortaklık malını yöneten kişi emanete riayet etmeli, hile ve ihanetten sakınmalıdır.

DELİL:

“Emanet edilen kimse emanetini yerine getirsin ve Rabbi Allah’tan sakınsın.” (Bakara, 2/283)

ÖRNEK:

Mudârabe sermayesini yöneten kişi, ortaklık parasını gizlice kendi şahsî ihtiyaçları için kullanamaz.

79

ORTAK, DİĞER ORTAKLARIN MALINA KARŞI EMANETÇİDİR.**İZAH:**

Ortaklık malını elinde bulunduran kimse onu korumalı ve kendisine verilen yetkinin dışına çıkmamalıdır.

DELİL:

“Allah size emanetleri mutlaka ehline vermenizi emreder.” (Nisâ, 4/58)

ÖRNEK:

Şirket hesabındaki parayı diğer ortakların bilgisi dışında şahsî harcamalarda kullanmak emanete aykırıdır.

80

ORTAKLIK HİLE, İHANET VE HAKKI GİZLEME ÜZERİNE KURULAMAZ.**İZAH:**

Ortaklar kazanç, zarar ve malî işlemlerde birbirlerine karşı doğru ve şeffaf davranmalıdır.

DELİL:

“Bizi aldatan bizden değildir.” (Müslim, 101)

ÖRNEK:

Bir ortağın gerçek satış gelirini gizleyip kârı düşük göstererek diğer ortağın payını eksiltmesi haramdır.

81**ZARAR VERMEK DE ZARARA ZARARLA KARŞILIK VERMEK DE YOKTUR.****İZAH:**

Muâmelâtta kişi başkasına haksız zarar veremez; uğradığı zararı da yeni bir haksızlık yaparak gideremez.

DELİL:

“Zarar vermek de zarara zararlar karşılık vermek de yoktur.”
(İbn Mâce, 2341 — Elbânî: Sahih)

ÖRNEK:

Komşu dükkân kendisine zarar verdi diye onun malına zarar vermek veya ticaretini haksız yollarla engellemek caiz değildir.

82**MEYDANA GELEN ZARAR MÜMKÜN OLDUĞU ÖLÇÜDE GİDERİLİR.****İZAH:**

Haksız bir işlem sebebiyle ortaya çıkan zarar, imkân ölçüsünde ortadan kaldırılır veya tazmin edilir.

DELİL:

“Zarar vermek de zarara zararlar karşılık vermek de yoktur.”
(İbn Mâce, 2341 — Elbânî: Sahih)

ÖRNEK:

Bir kimse müşterinin malına kendi kusuruyla zarar verirse meydana gelen zararı gidermekle yükümlü olur.

83**BİR ZARAR DAHA BÜYÜK BİR ZARARLA GİDERİLMEZ.****İZAH:**

Bir zararı ortadan kaldırmak için ondan daha ağır başka bir zarara yol açmak meşru değildir.

DELİL:

“Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın.” (Bakara, 2/195)

ÖRNEK:

Küçük bir maddî kaybı önlemek için başkasına çok daha büyük bir maddî zarar vermek caiz değildir.

84**GENEL ZARARI ÖNLEMENİN ÖZEL MENFAATTEN ÖNCE GELEBİLİR.****İZAH:**

Bir kişinin özel kazancı toplum için açık ve ciddi bir zarara sebep oluyorsa bu zararın önlenmesi gözetilir.

DELİL:

“Zarar vermek de zarara zararlar karşılık vermek de yoktur.”
(İbn Mâce, 2341 — Elbânî: Sahih)

ÖRNEK:

İnsanların temel ihtiyacını sıkıntıya sokan zararlı bir piyasa uygulamasına, bir tüccar kâr ediyor diye izin verilmez.

85**BAŞKASININ MALINA VERİLEN HAKSIZ ZARAR TAZMİN EDİLİR.****İZAH:**

Bir kimse başkasının malını haksız şekilde telef eder veya değerini düşürürse meydana getirdiği zararı karşılar.

DELİL:

“Bir kötülüğün karşılığı, onun dengi bir kötülüktür.” (Şûrâ, 42/40)

ÖRNEK:

Başkasına ait telefonu kendi kusuruyla kıran kimse, oluşan maddî zararı tazmin eder.

86**HAK SAHİBİ HAKKINDAN ZORLA MAHRUM BIRAKILAMAZ.****İZAH:**

Bir kimsenin sabit olan malî hakkını haksızlık, baskı veya hile yoluyla elinden almak caiz değildir.

DELİL:

“Mallarınızı aranızda bâtil yollarla yemeyin.” (Bakara, 2/188)

ÖRNEK:

Çalışanın hak ettiği ücretin bir kısmını baskıyla vermemek veya alacaklının hakkını inkâr etmek haramdır.

87**ŞERİATA AYKIRI OLMAYAN ÖRF MUÂMELÂTTA DİKKATE ALINIR.****İZAH:**

Naslara ve açık bir şer'î hükme aykırı olmayan yerleşik uygulamalar, muamelelerin anlaşılmasında dikkate alınabilir.

DELİL:

“Affi benimse, örfü emret ve cahillerden yüz çevir.” (A'râf, 7/199)

ÖRNEK:

Bir ticaret alanında teslimat masrafını kimin karşılayacağı yerleşik ve bilinen meşru örfle belirlenebilir.

88**ÖRF, HARAMI HELAL HÂLE GETİREMEZ.****İZAH:**

Bir haramın toplumda yaygınlaşması veya alışkanlık hâline gelmesi onun şer'î hükmünü değiştirmez.

DELİL:

“Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır.” (Bakara, 2/275)

ÖRNEK:

Faizli işlemlerin piyasada yaygın olması, faizi meşru bir ticaret uygulamasına dönüştürmez.

89**ZARURET KENDİ MİKTARINCA DEĞERLENDİRİLİR.****İZAH:**

Gerçek bir zaruret bulunduğu verili ruhsat, yalnız zarureti giderecek ölçüyle sınırlı tutulur.

DELİL:

“Kim çaresiz kalırsa, haddi aşmadan ve zaruret miktarını geçmeden ona günah yoktur.” (Bakara, 2/173)

ÖRNEK:

Zaruret sebebiyle verilen bir kolaylık, ihtiyaç ortadan kalktıktan sonra sınırsız biçimde devam ettirilemez.

90**İHTİYAÇ BAHANESİYLE HARAM SINIRLARI AŞILMAZ.****İZAH:**

Her kolaylık veya kazanç isteği zaruret sayılmaz; ihtiyaç, açık haramları sınırsız şekilde mubah kılmaz.

DELİL:

“Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, işte onlar zalimlerin ta kendileridir.” (Bakara, 2/229)

ÖRNEK:

Daha fazla kazanç elde etme veya işi kolaylaştırma isteği, faizli bir işlemi kendiliğinden helal hâle getirmez.

91**HARAMA ULAŞTIRAN HİLELİ İŞLEMLERDEN SAKINILIR.****İZAH:**

Görünüşte meşru olan bir işlem, haram bir sonuca ulaşmak için hile olarak kullanılamaz.

DELİL:

“Günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın.” (Mâide, 5/2)

ÖRNEK:

Gerçekte faizli borç vermeyi amaçlayan bir işlemi, yalnız görünüşte satış şekline sokmak onu helal hâle getirmez.

92**BİR İŞLEMİN İSMİ DEĞİL, HAKİKATİ DİKKATE ALINIR.****İZAH:**

Muamelenin şer'î hükmü, kullanılan ticari isme değil işlemin gerçek yapısına ve sonucuna göre değerlendirilir.

DELİL:

“Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır.” (Bakara, 2/275)

ÖRNEK:

Faiz niteliğindeki bir fazlalığa “hizmet ücreti” adı verilmesi, gerçek mahiyeti faiz ise hükmünü değiştirmez.

93**ŞEKLİN SATIŞ OLUP HAKİKATTE FAİZ OLAN İŞLEM FAİZ HÜKMÜNDEN KURTULMAZ.****İZAH:**

Satış biçimi, ribâyı gizlemek için araç hâline getirilirse işlemin gerçek mahiyeti esas alınır.

DELİL:

“Eğer tövbe ederseniz ana paralarınız sizindir. Ne zulmedersiniz ne de zulme uğrarsınız.” (Bakara, 2/279)

ÖRNEK:

Önceden düzenlenmiş alım-satımlar yalnız borca garantili fazlalık kazandırmak için yapılıyorsa işlem hakikatine göre değerlendirilir.

94**ÇAĞDAŞ BİR MUAMELE ÖNCE DOĞRU ŞEKİLDE TASVİR EDİLİR.****İZAH:**

Yeni bir işlemin hükmünü vermeden önce nasıl çalıştığı, tarafları, konusu, bedeli ve doğurduğu haklar tam olarak anlaşılmalıdır.

DELİL:

“Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme.” (İsrâ, 17/36)

ÖRNEK:

Yeni bir dijital yatırım ürününe hüküm vermeden önce paranın nereye yatırıldığı ve kazancın nasıl oluştuğu araştırılır.

95**YENİ BİR TİCARET ŞEKLİ SİRF YENİ OLDUĞU İÇİN HARAM SAYILMAZ.****İZAH:**

Muâmelâtta aslolan mubahlıktır; yeni işlemler içerdiği ribâ, garar, kumar, zulüm ve diğer yasaklar bakımından incelenir.

DELİL:

“Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır.” (Bakara, 2/275)

ÖRNEK:

İnternet üzerinden yapılan bir satış, yalnız geçmişte bulunmadığı için haram olmaz; akdin içeriği şer'î ölçülerle değerlendirilir.

96

TEKNOLOJİ, HARAM BİR AKDİ HELAL HÂLE GETİRMEZ.**İZAH:**

Bir işlemin internet, uygulama veya dijital sistem üzerinden yapılması, şer'î hükmünü kendiliğinden değiştirmez.

DELİL:

“Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır.” (Bakara, 2/275)

ÖRNEK:

Faizli borcun mobil uygulama üzerinden birkaç saniyede verilmesi, işlemi helal hâle getirmez.

97

ELEKTRONİK AKİTLERDE DE RIZA, AÇIKLIK VE HAKLARIN KORUNMASI ESASTIR.**İZAH:**

Dijital ortamda yapılan akitlerde taraflar, mal, bedel ve temel şartlar açıkça bilinmelidir.

DELİL:

“Ancak karşılıklı rızaya dayanan bir ticaret olması müstesna.” (Nisâ, 4/29)

ÖRNEK:

İnternet satışında ürünün niteliği, toplam fiyatı ve teslim şartları müşteriden gizlenmemelidir.

98

DİJİTAL MAL VE MENFAATLERDE SAHİPLİK VE TESLİM İMKÂNI ARAŞTIRILIR.**İZAH:**

Dijital bir varlık veya hizmette kişinin gerçekte neye sahip olduğu ve bunu teslim alıp kullanabilme imkânı belirlenmelidir.

DELİL:

Resûlullah ﷺ garar satışını yasakladı. (Müslim, 1513)

ÖRNEK:

Dijital bir varlık satın alınırken yalnız ekrandaki fiyat değil, gerçek sahiplik ve tasarruf imkânı da incelenir.

99

ÇAĞDAŞ FİNANS İŞLEMLERİ ŞER'İ YASAKLAR BAKIMINDAN İNCELENİR.**İZAH:**

Yeni finans ürünleri; özellikle ribâ, garar, kumar, hile ve haksızlık içerip içermediğine göre değerlendirilir.

DELİL:

“Mallarınızı aranızda bâtıl yollarla yemeyin.” (Nisâ, 4/29)

ÖRNEK:

Kripto, borsa veya yeni bir yatırım ürünü hakkında yalnız kazanç oranına bakılmaz; işlemin yapısı ve içerdiği akit araştırılır.

100

KAZANCIN ÇOKLUĞU DEĞİL, HELAL OLMASI ESASTIR.**İZAH:**

Muâmelâtın nihai ölçüsü çok para kazanmak değil, kazancın Allah'ın koyduğu helal ve haram sınırlarına uygun olmasıdır.

DELİL:

“Ey insanlar! Yeryüzündeki helal ve temiz şeylerden yiyin.” (Bakara, 2/168)

ÖRNEK:

Haram yolla elde edilen yüksek kazanç yerine, daha az olsa bile helal ve temiz kazanç tercih edilir.